

ОТ СЪСТАВИТЕЛЯ

Радващ е интересът към *Българска етнология* от колеги от ИЕФЕМ и от други научни и музейни институции от страната, радващи са засилващата се популярност и интерес към списанието и на колеги от чужбина. Свободно постъпилите статии, от които е съставен брой 2-2019, са по широк спектър от теми, показват многообразието от подходи и изследователски въпроси – традиционни и нови, актуални и вълнуващи днес изследователи в етнологията, антропологията, музеологията. Текстовете са авторски, отговорността за съдържанието е на авторите. С включването им в списанието подчертаваме последователността на редакционната колегия да отстоява широка и отворена концепция за етнологията като наука за изучаване на ритуалите и символичните действия, на дискурсивните практики и на всекидневния опит, на специфичните (само)представяния и възгледите за идентичност, както и на практиките на историческите и съвременните общности и индивиди.

Ивайло Марков продължава изследванията си по значимата тема за транснационалната мобилност, като разширява проблематиката с нови конкретни изследователски въпроси – ролята на емоциите и мястото им в организирането и функционирането на транснационалния семеен живот. Макар емоциите да се появяват още в първите етнографски изследвания на родството и на ритуалите, те стават обект на самостоятелно изучаване едва през втората половина на ХХ в. Научният интерес към емоционалността се засилва от 1980-те години насам, през последното десетилетие учени от различни специалности – антропология, етнология, социология, психология, политология, както и природни науки, се насочват към изследване на емоционалните измерения на всекидневния живот. Като изхожда от концептуална рамка, разглеждаща емоциите не само като изражение на психичното състояние на индивидите, а и като част от социокултурния контекст и резултат от взаимодействието между хората, И. Марков изследва специфичната общност на гораните в Косово – „общност, позната на Балканите с дълговременни миграционни традиции, повлияващи социалния модел и културните образци поне от средата на ХІХ в. насетне“ (153). Марков използва подхода на мултиситуираната етнография, провежда теренни изследвания в Гора, в Белград и в Скопие, за да проследи промените в емоционалния живот на хората, напускащи родните си места, както и на останалите там. Събраните от автора житейски истории са основа на анализа на емоционалната динамика в транснационалните семейно-родови отношения. Личи високата лична ангажираност на автора, търсещ начини чрез различни проекти да продължи и задълбочи проучванията си по вълнуващата го проблематика.

Израз на висока лична ангажираност и последователност е и статията на **Милчо Скумов** – инициатор, основател и главен уредник на Музея на солта в Поморие – единствен специализиран музей на открито на солта в Източна Европа. Голямо е значението на солта в исторически план, затова не е и учудващо, че на солодобива исторически от края на ХІХ век и през ХХ век са посветени изследвания на инженери, химици, финансисти, икономисти, историци,

географи, етнологии. Днес тази тема, за съжаление, е сред рядко разглежданите. Затова е интересно да се прочете, а и да се види, как е бил организиран добивът на сол. Детайлно разглежданите специфични особености на солниците и прилаганите методи за производство на морска сол, събрани и представени в Музея на солта, дават основания на автора да обори твърденията за липса на развитие в анхиалското солопроизводство и обогатяват картината на традиционната българска морска култура.

Както посочва М. Скумов, Музеят на солта чрез събраната богата информационна база дава не само основа за научно-изследователска работа. Сред основните цели на музея са и да развива техническите и технологични познания, да изследва влиянието на природните условия, да опазва специфичната околна среда в района на солниците. Запазването, в някои случаи и възстановяването на традиционните методи за получаване на морска сол, е отношение към културното наследство, стимулирано е и от съвременното търсене на устойчив екологичен баланс и здравословен начин на живот, създава поминък в района и цели развитието на еко-, културен и образователен туризъм.

Ангажирана етнология е и изследването на **Горица Любенов**, която, с цел да допринесе за съхраняването на традиционното архитектурно наследство, провежда теренно проучване в 37 села в Западна Стара планина. Авторката разглежда архитектурните особености в широк социален контекст, поставя въпросите за влиянието, което пътуващите печалбари строители от така наречените „гладни старопланински села“ оказват върху по-богатите („сити“) села в региона и обратно – доколко иновациите в изкуството и архитектурата, привнесени в бедните старопланински райони, променят организацията на селските имоти, качеството на културния и социалния живот, обичайното право. След кратък, синтезиран исторически обзор на видовете печалбарство, промените в избора на дестинация в зависимост от политическото и икономическото развитие (България, Централна Сърбия и отчасти Румъния), авторката проследява печалбарско-дюлгерските дружини като организация и начин на живот. На този фон Г. Любенов извежда влиянието на пътуващите печалбари дюлгери върху архитектурата в България и Сърбия. Като конкретни примери авторката привежда храмова и светска архитектура, проследява отделни елементи от интериора като огнището и използваните материали и техники на градеж, както и организацията на дворното пространство от Пирот и Пиротско, Враца, Цариброд, добруджански и високопланински селища. Видим е патосът на Г. Любенов за запазване на тези днес застрашени от пълна разруха паметници на културата като носители на историческа и художествена стойност.

В статията си **Ангел Ангелов** се обръща или по-скоро се връща към генезиса на курбана – ритуалното жертвоприношение, едно от най-изследваните явления от балканската празнично-обредна система. Прегледът на литературата на А. Ангелов, макар и без претенция за изчерпателност, може да послужи като подтик за следващи изследвания. Интересно би било продължение на статията, например с анализ на въпросите кой кога кои характеристики на курбана извежда на преден план и как се тълкуват функциите му. Устойчивата съхраненост на обредите на кръвно жертвоприношение на Балканите въпреки църковната ин-

ституция е в основата на конструирането на (хипо)тезата за особения балкански патриархализъм: кръвната жертва се свързва с култ към прадедите, като зависимостта на света на живите от света на мъртвите се изтъква като определяща цялостната (патриархална) организация на обществения живот.

Редакционната колегия се надява всички статии в броя да предизвикат размисли, да доведат до дебати и да стимулират изследователи за нови търсения. Особен акцент и покана за коментар отправяме с рубриката „Дискусионно“, където публикуваме текста на Зелимхан Адамович Тесаев, научен сътрудник към Академията на науките на Чеченската република. Изследването е посветено на етногенезиса и ранните контакти на „нахските“ и „протобългарските“ племена през Късната античност и Ранното средновековие. Авторът търси общите им корени, като за целта привлича данни от различни научни дисциплини – археология, историческа лингвистика, използва сведения на антични и ранносредновековни източници, включва свои наблюдения и интервюта, опира се в аргументацията си на съвременни антропологични и генетични изследвания.

Анелия Касабова